

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

Server
Kâmil
Tokgöz

(1881-1943)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

1892 yılının bir sonbahar sabahı İstanbul'dayız. Hayli iştahlı bir çocuk olan Server Kâmil, burnuna gelen nefis bir kokuyla uyanmış.

Snıf, snıf!

Ne kokuyor böyle? Oh! Annem leziz bir şeyler pişiriyor belli ki. Kahvaltı için gözleme mi yapıyor acaba? Hemen mutfağa gidip bakayım.

Ben şimdiden sevdim bu Server Kâmil'i Peynirciğim.

Snıf, snıf! Bu arada gerçekten de güzel kokuyor ancak gözleme değil, tavuk suyuna çorba kokusu bu.

Dur bakalım senin tahminin mi doğru yoksa Server Kâmil'in mi, şimdi anlarız.

Bir dakika sonra mutfakta...

Günaydın, kolay gelsin anneciğim. Enfes bir koku geliyor. Ne pişiriyorsun bize böyle?

Günaydın oğlum. Komşumuz Melahat Hanım hastaymış da... İyi gelir diye ona tavuk suyuna bir çorba yapıp götürüyordum dedim. Hâli yoktur şimdi yemekle uğraşmaya...

Hah! Gördün mü? Söz konusu yemek oldu mu kimse burun sinirlerime kül yutturamaz. Asla yanılmazlar Peynirciğim, asla!

Ha ha ha! Burun sinirlerini tebrik ediyorum Simitçiğim. Havadaki koku moleküllerini anında analiz ediverdiler.

Ben de geleyim mi anne? Hem Melahat Teyze'ye geçmiş olsun derim hem de hastalık iştahını kesmişse eğer çorba soğumadan içiveririz.

Ha ha ha! Peki, gel bakalım. Çabucak giyin o zaman. Çorba pişince hemen çıkalım ki dediğin gibi sıcak sıcak götürelim.

Hiç şüphem kalmadı. Kesinlikle kafa dengiyiz Server Kâmil'le.

Ha ha ha! Bence de öylesiniz.

15 dakika kadar sonra sokağın az ilerisinde...

Ohö öhö öhööö!
Öhö öhööö!

Kimdir o?

Tak tak tak!

Eyvah eyvah! Melahat Teyze ciğerlerini feci üşütmüş galiba.

Sorma. Öksürüğünün sesi sokaktan duyuluyor.

Biziz Ali, biziz. Annene hasta çorbası getirdik.

Komşularının oğlu Ali onları içeri davet eder.

Dün akşam doktora haber vermiştim. Onu bekliyorduk da teyzeciğim. Hoş geldiniz. İçeri buyurun. Ne var ne yok Kâmil?

İyilik Aliciğim. Nefis çorba getirdik. Tavuk, soğan, patates, havuç, karabiber... Ne ararsan var içinde. Şahane, şahane!

Ha ha ha! Aynı ben, aynı!

Eh, bir kâse koysunlar da içiversin bari. Akli çorbada kaldı çocuğun.

Komşu teyzenin yattığı odada...

Geçmiş olsun.
Verin elinizi öpeyim
Melahat Teyze.

Sağ ol Kâmil oğlum, sağ ol.
Ancak yanaşmayın, o köşede durun siz.
Öhhö, öhö! Ne olur ne olmaz.

Hımm! İyi niyetli de olsa bu çat kapı
ziyaretten pek memnun olmadı
Melahat Teyze
galiba.

Yok canım.
Hastalığının bulaşıcı
olabileceğini düşünüyor
ve ondan kaygılanıyor
sanırım.

Server Kâmil'le annesi hasta komşularına hâl hatır sorarken
beklenen doktor da gelir.

Haberinizi dün akşam
aldım ancak bu ara o kadar meşgulüz ki
Melahat Hanım, anca vakit bulabildim...
Anlatın bakalım, şikâyetiniz
nedir?

Eksik olmayın
Doktor Bey. Hâlsizliğim
üstüne öksürüğüm
kesilmeyince biraz
telaşlandı çocuk işte...
Öhhö öhö!

Doktor meşguliyetten
dert yandığında göre
hastalanan çok
demek ki.

Bulaşıcı bir hastalık
olabilir.

Sizler? Müsaadenizle lütfen.
Hastamızı muayene etmem gerek.

Tabii Doktor Bey,
tabii. Biz de kalkacaktık
zaten.

Doktor bu öksürüğün
nedenini nasıl anlayacak?
O çantada neler var
acaba?

Eh iyi. Hasta ziyareti kısa olur
zaten. Haydi, mikrop filan
kapmadan biz de kalkalım
Peynirciğim.

Haklısın Simitçiğim.
Merak ettim.
Nesi varmış acaba?

Doktor muayeneyi bitirdiğinde bir kâğıda bir şeyler yazıp
Kâmil'in arkadaşı Ali'ye verir.

Bu aralar vakalarda artış olduğu için
tüberkülozdan şüphelenmiştim. Neyse ki annenin
semptomları farklı Ali. Şimdilik üşütmeden ibaret
olduğunu düşünüyorum. Bir koşu eczaneye gidip şu
reçetede ilaçları yaptır. Bir hafta
kullansın, haberleşelim.

Anladım efendim.

Oh! Çok ciddi bir şeyi
olmadığına
sevindim.

Ben de. Tüberküloz, yani verem
o dönemlerde çok tehlikeli
bir hastalıkmuş çünkü.

İki hafta sonra Kâmil'le Ali sokakta rastlaşıyor...

Öhö öhö!

Sorma Kâmilciğim. Üşütmüş değil, bir
çeşit gripmiş annem. O çoktan iyileşti
ancak mikropu ben de kapmışım. Kuluçka
süresi mi varmış ne? Doktorun dediğine
göre bende etkisini yeni göstermiş.
Şimdi tekrar eczaneye gidiyorum
ancak bu kez kendim için.

Aa! Annen iyileşti diye biliyordum.
Şimdi sen mi hastalandın Ali?

Yorulma sen. Reçeteyi bana ver de
eve dönüp yat Aliciğim. İlaçları ben
yaptırıp getiririm size.

Ne? Mikrop mu, tavuk mu anlamadım!
Ne kuluçkasından bahsediyor?

Ha ha ha!
Bu bir terim Simitçiğim. Hastalık yapan
mikropların bulaşmasıyla hastalık
belirtilerinin ortaya çıkması arasında
geçen süreye kuluçka süresi
deniyor.

Server Kâmil böylece doktorluğa
ilgi duymaya başlar. Okulda ve
çevresinde tıp eğitimi hakkında
bilgi alabileceği insanlarla
konuşur, kitaplar okur, gazete
ve dergilerde tıbbi gelişmelerle
ilgili haberler veren makaleleri
yıllar boyu takip eder. Özellikle
bulaşıcı hastalıklara neden olan
mikroorganizmaların gizemli
dünyasını merak etmekte, o
yıllarda dünyanın dört bir
yanında bu dünyayı keşfetmekte
olan bilim insanlarının arasına o
da katılmak istemektedir.
Kararını vermiştir. Doktor
olacak ve ömrü boyunca insanları
hastalıklardan kurtarmak için
çalışacaktır.

Doktor olmak için Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'ye girer ve orada zorlu bir askerî tıp eğitiminden geçer.

Öğrenecek ne çok şey var.
Çok çalışmam lazım, çok!

Oo! Şahane bir okulda
okumuş anlaşılan!

Ha ha ha!
Evet Simitçiğim.
Ülkemizde çağdaş
tıp eğitimi sunan
ilk fakültemiş.

1902 yılında mezun olur. Artık ülkesine hizmet vermeye hazır bir doktordur. Bakteriyoloji alanında uzmanlaşan Server Kâmil Bey, bildiklerini ülkenin çeşitli vilayetlerindeki askerî hastanelerde tıp öğrencilerine aktarmaya başlar.

Evet, bu dersimize
zaman zaman ülkemizi de kasıp
kavuran verem hastalığından ve son
yıllardaki çalışmalarıyla bu illetten belki de
yakın bir zamanda kurtulmamızı sağlayacak
buluşlar yapan Alman doktor
Robert Koch'tan bahsederek
başlamak istiyorum.

Robert Koch adı
hiç yabancı
gelmedi bana.

Öyküsünü okumuştuk
Simitçiğim. Pek çok salgın
hastalığın nedenini bulan ve
çalışmalarıyla bu hastalıklara
karşı aşılar geliştirilmesini
sağlayan bilim insanı.

Bakteriyoloji alanında bilgilerini artırması ve tıbbın bu alanındaki yenilikleri ülkesine taşıyabilmesi amacıyla devlet tarafından 1908 yılında Paris'e, Pasteur Enstitüsüne gönderilir.

Buradaki gibi sistematik çalışmalar
yapabileceğimiz olanaklara ve çağın en
gelişmiş cihazlarına sahip enstitüleri
ülkemizde biz de kurmalıyız.

Anlaşıldı. Server Kâmil Bey
bunun için çalışacak artık.

Bana da öyle geldi.

Birkaç yıl sonra bu amaçları gerçekleştirmek üzere yurda döner. Ancak işler umduğu gibi gitmez. Ülke de dünya da uzun yıllar sürecek zorlu bir döneme girmiş, savaş çanları çalmaya başlamıştır.

Eyvah ki ne eyvah!
Dünya bir çılgınlığa doğru
gidiyor. Bu işin sonunda büyük,
çok büyük bir savaş
çıkacağı benziyor.

Birinci Dünya Savaşı'nı
kastediyor galiba.

Galiba Simitçiğim. O dönemde
"Büyük Savaş" olarak
adlandırılmış.

Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı, Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı derken Server Kâmil Bey on yıldan uzun bir süre bir cepheden diğerine sürüklenir. Bu çileli ve zor yıllar boyunca ülkesine askerî bir doktor olarak büyük hizmetlerde bulunur.

Revirlerimiz cephede yaralananlar kadar,
savaşın getirdiği olumsuz koşullarda salgın hastalıklardan kendini
koruyamayan askerlerimizle dolup taşıyor. Düşmanla göğüs göğüse
çarpışırken bir yandan da görünmeyecek kadar küçük zararlı
bakterilerle, virüslerle mücadele etmek gerçekten çok güç.

Doktor! Doktor! Üç gün önce mide
bulantısı ve şiddetli ishal şikayetleriyle
revire yatan askerlerimizin ateşi
düşmeye başladı.

Oh! İşte bu iyi haber.
İlaçlar işe yaradı demek.
Kurtuldu çocuklar.

Ne kadar büyük güçlüklerle mücadele
etmişler.

Evet Simitçiğim. Hem de
ne kadar uzun bir süre.

Sonunda bu kötü dönem sona erer. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardından Cumhuriyet kurulur ve ülkenin yeniden kalkıp refaha kavuşabilmesi için yeni bir mücadele başlar. Bu mücadelede Server Kâmil Bey gibi sağlık alanında çalışan bilim insanlarına da büyük görevler düşer.

Server Kâmil Bey 1924 yılında Heybeliada Sanatoryumunun...

Sanatoryumlarda yalnızca verem hastalığı mı tedavi ediliyor peki?

Verem tedavisi uzun süreli özel bir bakım gerektiriyor. Bu hastalığa karşı başarı kazanmak istiyorsak bir an önce bu bakımı sağlayabileceğimiz sanatoryumlar açmalıyız.

Hayır Simitçiğim. En çok verem hastaları yararlınsa da uzun dönemli tedavi gerektiren başka hastalıklara sahip insanlar da yatabilir sanatoryumlarda.

1928 yılında Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsünün...

1931 yılında da Türk Mikrobiyoloji Cemiyetinin kuruluşunda öncü roller oynar. Bu hizmetleriyle ülkemizde verem, boğmaca, grip, kızamık, tifo ve kızıl gibi pek çok salgın hastalığın önlenmesi yolunda büyük mesafeler alınmasını ve bu hastalıklara yakalanan insanların tedavilerinin gerçekleştirilmesini sağlar.

Hıfff... Hıfffzıhh... Telaffuz etmesi amma zor bir sözcük bu böyle! Anlamı ne acaba?

Ha ha ha! Hıfzıssıhha Simitçiğim, yani sağlık koruma. Sağlıklı yaşamak için alınması gereken önlemlerin tümü.

Tahlil sonuçlarınız, çok tehlikeli olan bu hastalıktan tamamen kurtulduğunuzu gösteriyor. Yarın taburcu olabilirsiniz.

Sağ olun. Elleriniz dert görmesin Doktor Bey.

Şahane, şahane! İşte, zamanında okuduğu o şahane okulun hakkını vermiş, ülkesine borcunu fazlasıyla ödemiş Server Kâmil Bey.

Evet Simitçiğim. Bence de.

Tıp alanındaki benzer çabalarla pek çok salgın hastalığa karşı aşılar, ilaçlar ve önleyici yöntemlerle çözümler bulunmuş olsa da insanlık zaman zaman yeni hastalıklarla karşı karşıya gelebilmektedir.

Evet. Bugün de dünyamız yeni bir salgın hastalığa karşı mücadele veriyor. Bu mücadelede bizler de üzerimize düşeni yapmalı, hem kendi sağlığımız hem de diğer insanların iyiliği için bilim insanlarının öğütlerini dinleyerek ellerimizi sık sık yıkamalı, geçici bir süreliğine sosyal teması azaltmalı ve başkalarıyla bir arada bulunduğumuz ortamlarda aramızda belirli bir mesafe olmasına özen göstermeliyiz. Örneğin Peynirciğim, ikimiz birbirimize genellikle yakın duruyoruz. Sen söyle azıcık yandaki kareye doğru kay bakalım.

Server Kâmil Tokgöz ömrünün sonuna dek salgın hastalıklarla mücadele etti ve ülkesinde sağlık hizmetlerinin gelişmesi için çalıştı. Yazdığı kitaplar ve yetiştirdiği yüzlerce öğrenciyle Türkiye'de mikrobiyolojinin ilerlemesine büyük katkı sağladı.

Ha ha ha! Çok haklısın Simitçiğim. Bu mesafe yeterli olur sanırım. O zaman öykümüzü geçmişte ve günümüzde salgın hastalıklara karşı kahramanca mücadele eden bütün bilim insanlarına, sağlık çalışanlarına ve tabii ki Server Kâmil Tokgöz'e teşekkür ederek bitirelim.

